

TWICKELBLAD

3
'97

Themanummer
650 jaar Twickel: opinies en beschouwingen

650
jaar
Twickel

TWICKELBLAD

Een gezamenlijke uitgave van:
Stichting Twickel,
Vereniging Vrienden van Twickel.

Het Twickelblad geeft informatie
over historie en het beheer van
Twickel in al zijn aspecten.

Redactie:
J. Bengevoord (eindredactie)
A. Brunt (eindredactie)
M.W.H. Hermanussen
A.H. Schimmelpenninck

Medewerkers aan dit nummer:
D. Bekkers

Redactieadres:
Redactie Twickelblad
Postbus 2, 7490 AA Delden

Vereniging Vrienden van Twickel
Secretaris W.H. van den Bosch
Meeuwenstraat 14
7471 HG Goor

Stichting Twickel
Postbus 2, 7490 AA Delden
tel. 074 - 3761309

Het Twickelblad wordt gratis toege-
zonden aan medewerkers van de
stichting Twickel en aan leden van
de vereniging Vrienden van
Twickel.

Het lidmaatschap van de vereniging
Vrienden van Twickel bedraagt
f 25,00 (inclusief het Twickelblad).
Het lidmaatschap kan worden
aangevraagd bij de secretaris van de
vereniging Vrienden van Twickel.

Inlevering kopij:
vóór 5 oktober 1997 bij de
redactie van het Twickelblad,
Postbus 2, 7490 AA Delden.

Losse nummers à f 6,00 zijn
verkrijgbaar bij de VVV-Delden,
de firma Vriezokolk in Delden en
boekhandel Broekhuis in Hengelo.

Tekstvervaardiging en druk;
Ve&eS/van der Loeff, Deventer.

ISSN 0927-6548
Index op vorige nummers via
Internet
[http://www.obd.nl/instel/twickel/
twickelb.htm](http://www.obd.nl/instel/twickel/twickelb.htm)

Van de redactie

Dit nummer van het Twickelblad is geheel gewijd aan het 650-jarig bestaan van Twickel. Op verzoek van de Stichting Twickel en de redactie van het Twickelblad hebben meerdere auteurs hun visie gegeven op – kortweg – Twickel nu en in de toekomst. Het resultaat is een veelheid aan opinies en beschouwingen.

De redactie is de auteurs zeer erkentelijk voor de medewerking.

In dit nummer staan tevens enkele interviews afgedrukt met mensen die nauw bij Twickel zijn betrokken. Het lag in de bedoeling meer mensen te interviewen, maar helaas zijn de bladzijden van het Twickelblad niet van elastiek. De redactie is echter van plan in de komende nummers door te gaan met het voeren van vraaggesprekken met diverse mensen. Want over Twickel zijn we ook na 650 jaar nog lang niet uitgepraat.

Jan Bengevoord

IN DIT NUMMER

650 jaar Twickel: opinies en beschouwingen:

– J.J. van Aartsen	3
– Prof. H.J.L. Vonhoff	4
– Interview D. Horstman	4
– Prof. dr. W. Lemstra	5
– Drs. O. de Bruijn	6
– Ir. P.A.E. van Erkelens	8
– Interview ir. A. Schimmelpenninck	8
– H.J. Slijkhuis	10
– Drs. A.G. van Leersum	11
– Achtergronden van een historische foto	12
– Prof. dr. I.S. Zonneveld	14
– Interview E. Hoekstra	14
– Mr. O.W.A. baron Van Verschuer	16
– Expositie: De Dandy	19
– Concert: Mozart op kasteel	19
– Expositie: Henri Evers	20
– Geschenk Vrienden van Twickel	21
– Lezers schrijven	22
– Korte berichten en agenda	23

Foto voorpagina

De open dagen ter gelegenheid van het jubileum 650 jaar Twickel vielen bij jong en oud in de smaak.

Foto: M. Hermanussen

Een schot voor open doel

“Hoe moet Twickel in de 21ste eeuw de waan van de dag doorstaan?” Met deze vraag legt de redactie de bal aan de voeten van een aantal gastauteurs. Die hoeven hem alleen maar in te schieten. Ikzelf doe niet liever, overtuigd als ik ben van de grote betekenis die particuliere landgoedeigenaren hebben voor de leefbaarheid van het platteland.

“Hoe moet Twickel in de 21ste eeuw de waan van de dag doorstaan?” Met deze vraag legt de redactie de bal aan de voeten van een aantal gastauteurs. Die hoeven hem alleen maar in te schieten. Ikzelf doe niet liever, overtuigd als ik ben van de grote betekenis die particuliere landgoedeigenaren hebben voor de leefbaarheid van het platteland.

“Hoe moet Twickel in de 21ste eeuw de waan van de dag doorstaan?” De vraag is niet vrij van koketterie. Twickel, zoals wij dat nu kennen, doorstaat de waan van de dag immers al 650 jaar.

Twickel is meer dan een fraai kasteel en een aantrekkelijk park. In huis en park heeft de “waan van de dag” door de eeuwen heen telkens wel zijn invloed gehad. De Heren en Vrouwen van Twickel hebben uiteraard hun woonomgeving regelmatig aangepast aan de smaak van hun eigen tijd. Het resultaat van al die aanpassingen bevalt ons -in de 20ste eeuw- zo goed, dat wij het voor altijd zo zullen bewaren.

Maar de bewoners van Twickel hebben zich nooit

beperkt tot huis en hof. Zij hebben fors geïnvesteerd in zaken die ook hun omgeving zeer ten goede zijn gekomen. Daar is niet alleen de omvangrijke bosaanleg, maar ook het graven van de Twickelervaart, de stichting van modelboerderijen en de scholing van kinderen van de pachtboeren, de ontwikkeling van de Boekelose zoutproductie en niet te vergeten de langdurige juridische strijd om Twickel te beschermen tegen verontreinigd water van Enschede. Allemaal zaken die een veel wijder belang hadden dan dat van Twickel en zijn bewoners alleen. Zaken ook die getuigen van ondernemingslust.

En dat is mijn advies aan de beheerders van het landgoed in de 21ste eeuw. U beheert het huis en de schatten die het herbergt met grote nauwgezetheid. Maar het landgoed is groot geworden door de dynamiek, de ondernemende geest en de gemeenschapszin van uw voorgangers. Spiegel u aan hen.

Het is alweer een aantal jaren geleden dat ik Twickel bezocht. Ik herinner me de unieke marquetterie, de Schelfhouts, de muziek van Unico Wilhelm van Wassenaer, de speciale sigarenkist van de laatste baron. Maar ook het zeer eigentijdse kinderfietsje op de binnenplaats. Twickel heeft niet alleen een rijk verleden, maar ongetwijfeld ook een levendige toekomst.

J.J. van Aartsen

Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Erve de Vörger in Oele. Foto: A.C. Meyling, ca. 1960.

Bij het 650-jarig bestaan van Twickel past een enkele overweging met betrekking tot de functie van een dergelijk instituut in ons landelijk gebied. Wie door ons land trekt wordt - ondanks alles wat verloren ging - getroffen door de grote mate van variatie op zeer uiteenlopende gebieden op betrekkelijk korte afstand van elkaar. Het begrip biodiversiteit heeft in ons deel van de wereld waarlijk inhoud gekregen. Dat is mede een gevolg van het feit dat men op allerlei plaatsen wel hetzelfde beheer voor ogen had, maar er toch steeds een eigen karakter aan wilde en wist te geven. Met andere woorden : trends zijn er altijd geweest, al werden ze niet zo genoemd, maar daarbinnen bleef er ruimte voor eigen ontplooiing en uitvoering.

Het risico van beheer vanuit centrale instanties is dat een te grote mate van eenvormigheid ontstaat. Met beheersvoorschriften en subsidievoorwaarden kan licht een te grote uniformiteit worden afgedwongen. Daarom is het goed als er een grote mate van onderscheid is tussen verschillende beheerders in het buitengebied. Het is wenselijk dat er eenheden zijn die letterlijk paal en perk stellen omdat men op verantwoorde wijze zijn eigen pad wil kiezen.

Naast overheden, gebruikers, natuurterrein-beherende organisaties en tuinen behoren de landgoederen hun eigen

plaats te hebben. Zij omvatten een veelheid van activiteiten en vervullen tal van functies in het buitengebied. De beheerders zijn zoals iedereen kinderen van hun tijd. Het is vanzelfsprekend dat zij daarom oog en oor hebben voor datgene wat in die tijd als waardevol wordt ervaren. Maar meer dan andere beheerders dient hun beleid bepaald door datgene wat zich in de loop van generaties - op Twickel eeuwen - heeft gevormd.

Daar ligt ook de sleutel voor de toekomst: Het beleid dient er op gericht te zijn intern respect te hebben voor wat is overgeleverd aan natuurlijke en culturele waarden en naar buiten strijdvaardig en kritisch te zijn met betrekking tot wat andere tijdgebonden als waarheid hebben aangenomen en willen verbreiden met de ijver van betweters.

Beheer is voor alles een zakelijke activiteit. Zonder een gezonde economische basis faalt elke beheersopzet. Het is de soms onpopulaire opdracht van beheerders om dit aan autoriteiten en omgeving te laten weten. Zo kan ook Twickel de komende decennia succesrijk doorstaan.

Prof. H.J.L. Vonhoff

Oud voorzitter Natuurbeschermingsraad

Voorzitter De Hoge Veluwe

Pachtersvrouw Diny Horstman optimistisch over toekomst

Niet alles als een bedreiging ervaren, maar kans

Diny Horstman woont met haar man Jan en de kinderen op het erve Groot Peddemors, bijgenaamd De Beumert. Deze boerderij ligt in Enterbroek, op tien kilometer van Delden net over de grens van de gemeente Wierden. Diny en Jan hebben drie kinderen. Zoon André is ook op het ouderlijke bedrijf werkzaam.

Maarten Hermanussen

Sinds Jan Horstman het bedrijf van zijn vader overnam is het behoorlijk gegroeid. Vanaf 1970 verdubbelde de oppervlakte die bij het bedrijf hoort. Hetzelfde geldt voor de veebezetting. Door de geïsoleerde ligging van het bedrijf ten opzichte van het landgoed was de oppervlaktevergroting alleen mogelijk door aankoop in de omgeving. Door 'vrijwillige kavelruil' is men erin geslaagd de grond

zoveel mogelijk bij huis te krijgen.

Net als haar man stamt Diny Horstman-Pek uit een familie die veel banden met Twickel heeft. Familieleden van haar werkten en woonden ook al op het landgoed. Diny is een actieve boerin en lid van de Landinrichtingscommissie. Zij is betrokken bij het landinrichtingsplan Enter dat ook nog een deel van Deldenerbroek omvat. Het gebied in kwestie wordt doorsneden door het Twentekanaal naar Almelo en de A1. Het plan heeft niet alleen als doel de verkaveling te verbeteren maar tevens door herstel van ecologische verbindingzones natuurontwikkeling te bewerkstelligen. Als boerin heeft zij veel oog voor de natuur en het landschap. De omgeving van Groot Peddemors ademt dankzij het oude geboomte en het coulissenlandschap de geborgen sfeer van het landgoed Twickel. Wanneer je aan komt rijden is het verschil met het omringende landschap duidelijk zichtbaar.

Een nieuwe symbiose

Lange tijd heeft het landgoed Twickel veilig in de schoot van het landelijk-rustige Twente gelegen. Het platteland, waar Twickel toebehoort, was duidelijk het domein van boer en houtvester, de middelgrote steden Hengelo en Enschede lagen op afstand.

Na 1960 is alles in de regio flink opgeschud. De landbouw groeit uit zijn landschappelijke jas. Er zijn rijkswegen aangelegd. De natuur lijdt onder vermessing, verzuuring, verdroging en versnippering. Dorpen breiden uit. En natuurlijk is daar de stedelijke concentratie Enschede-Hengelo, onderdeel van de bandstad Twente.

In de compacte stad moeten niet alleen werk, onderwijs, openbaar vervoer, cultuur en vermaak bij veel mensen in de buurt zijn, maar ook (natuur)groen. We behoeven een samenhangende visie van het landelijk en stedelijk landschap als geheel. Het omringende groene landschap met inlopers de stad in als contramal van de rode stedenband. Met eigen ruimteclaims en uitbreidingsmogelijkheden. Duurzaam en streekeigen. Met als kernbegrippen groene ruimte en rust. Houdt het op uw eigen - sterke - formule: een samenspel tussen cultuur en natuur, tussen landbouw en ecologie en tussen productiehout en natuurbos. Twickel als een stuk Twents landschap op zijn best.

Het Twickel van de 21e eeuw moet zich stevig (blijven) opstellen. Een landgoederenzone met buffers en goede overgangen tussen stedelijk en buitenlandschap. Stedenband en landgoederenzone horen bij elkaar. De 'dreigende stad' contra de 'vrije natuur' laten we achter ons. We moeten bestuurlijke daadkracht tonen en een nieuwe symbiose tot stand brengen. Met dezelfde inzet voor natuur, ruimte, rust en bezinning als nu stedelijke en economische ontwikkelingen in gang worden gezet. Een symbiose tussen landgoederenzone en stedenband, daar gaat het om.

Prof. dr. W. Lemstra
Burgemeester van Hengelo
Hoogleraar Universiteit Twente

n weten te benutten

Hoe ervaart u de band met het landgoed Twickel?

Ach, wij zitten feitelijk aan de rand van het landgoed met allemaal particulieren erom heen. Dan denk je er misschien wat gemakkelijker over. De helft van onze grond is gepacht, de andere helft is eigen bezit. Wij hebben dat aangekocht en daarna 'vrijwillig verkaveld'. In de 27 jaar dat ik hier woon, heb ik de ervaring dat onder Twickel best te boeren valt. Zo hebben ze aan onze kavelruil met particulieren altijd positief meegewerkt. Als je met een pasklaar plan komt, helpen ze je. Je moet als boer natuurlijk zelf ook wel je nek durven uitsteken. Ik vind dat de taak van de boer als ondernemer. Alle initiatief hoeft niet altijd van Twickel te komen.

zie verder pag. 6

Diny Horstman. Foto: M. Hermanussen.

Landgoedbeheer vraagt wijsheid en duurzaamheid

Sinds 1981 heb ik het voorrecht mee te mogen werken aan het behoud van Twickel als natuur- en cultuurmoment. In dat jaar startte de natuurwetenschappelijke inventarisatie van Twickel, die de beste basis moest gaan vormen voor het beheer van natuur en landschap van het 4000 ha grote landgoed. De resultaten werden in 1983 gepresenteerd en trokken nogal wat aandacht. In een regionale krant verscheen een paginagroot artikel met als kop: "Twickel, oase van rust temidden van gretigheid". De journalist had het ook zo kunnen verwoorden: "Twickel, een eiland van wijsheid temidden van een chaotische wereld". Grote woorden? Misschien. In ieder geval streeft Twickel er al eeuwen naar om belangrijke tradities en grote geestesimpulsen te bewaren, temidden van een dynamische omgeving die vaak door de waan van de dag aangestuurd wordt.

De geest van Twickel is zelden beter verwoord dan door Herman Haverkate in zijn artikel over dominee Samberg en Twickel in het jaarboek Twente 1978. Tussen de regels van het verhaal door wordt de sfeer van Twickel haarfijn getekend. "Angstvallig heeft Twickel zijn hartsgeheimen voor de buitenwereld geborgen gehouden. Bijna onzichtbaar is Twickel door de tijd gegaan. De regenten streefde naar vrede en rust en gingen hun eigen, eenzame weg.

Brengt het boeren op een landgoed nu ook bepaalde beperkingen met zich mee?

Nee, zo ervaren wij dat niet. Kijk dat kleinschalige landschap met houtwallen en bosjes is prachtig, maar het moet natuurlijk mogelijk blijven er rendabel te boeren. Dus je moet alles in redelijkheid bekijken. Neem nou solitaire bomen in een weiland. Er zijn boeren die dat niet past. Maar je kunt ook zeggen: zo'n boom levert 's zomers schaduw voor de beesten, maar dat kun je niet in geld uitdrukken.

Wij hebben laatst nog drie solitaire bomen uitgerasterd. Ik vind dat zelf ook mooi, dus ik heb er wel begrip voor dat Twickel ze waar mogelijk probeert te beschermen. Ik geloof dat veel boeren er zich nog onvoldoende van bewust zijn welke positieve waarden ze uit het landschap kunnen halen.

Wat is uw visie op de toekomst van de landbouw?

Tijdens een cursus platteland vernieuwing voor vrouwen viel me laatst weer op welk een heilig ontzag veel boerinnen hebben voor degene met de hoogste quota. Als die dan iets beweert dan zal die persoon wel gelijk hebben, denkt men dan.

Maar voor mij is een echte ondernemer iemand die tijdig de bakens weet te verzetten. Iemand die niet elke ver-

Twickel schuwde wapengekletter en zocht zijn kracht in redelijke argumenten, overleg en menselijkheid". Haverkate tekent met diep inzicht aan, dat de eeuwenlange isolementpositie van het kasteel niet betekende dat ze dat ze daar geen oog hadden voor de ontwikkelingen in de wereld. "De egestelling Twickel is niet ontstaan in het brein van een toevallige despoot die zich wenste af te zonderen uit minachting voor de mensheid; daarvoor was het karakter van de clausuur te nobel. De introverte levenshouding die alle Twickel-generaties kenmerkte, was veel meer de vrucht van een door de eeuwen gerijpte voorzichtigheid en reserve tegenover de buitenwereld waarvoor de Twickels, waarschijnlijk niet ten onrechte, uiterst beducht waren. Achter het isolement van de kasteelheren stak geen hoogmoed, daarvoor waren de kleuren die ze toepasten te sober. Ze vermeden elke emotie tussen vuurrood en violet en gebruikten uitsluitend zwart en wit om het eigene aan te duiden en te beschermen.

Het behouden van natuur- en cultuurwaarden in een dynamische wereld vergt een lange adem en een taaie doelbewustheid; ingegeven door een sterke wil om het eigen karakter van het landgoed te behouden en uit te bouwen. Integriteit in denken en handelen ten opzichte van Twickels doelstelling moet hierbij het uitgangspunt zijn. "Leven voor het landgoed, niet van het landgoed": zo ver-

andering als een bedreiging ervaart, maar nieuwe kansen weet te benutten.

Kijk wat je mogelijkheden zijn, wat je kunt en wat je ligt. Grenzeloze groei is ook niet alles.

Hoe ziet u de toekomst van de pachtbedrijven op Twickel?

De ingezette schaalvergroting zal voorlopig nog wel doorgaan. De grond van bedrijven die stoppen, zal bij de resterende bedrijven gevoegd worden. Er moeten levensvatbare gezonde boerenbedrijven overblijven. Ik durf niet te voorspellen hoeveel er dat zijn en wat hun omvang zal zijn. Ik vind wel dat op de Twickelboerderijen de hoofdbetrekking landbouw moet zijn, maar als mensen er iets naast willen proberen moet daar ruimte voor zijn en hoeft men daar niet raar tegenaan te kijken.

Er moet een groter verschil zijn in de hoogte van de pacht voor goede en slechte gronden. Bij slechte ontwatering, onvoordelige percelen mag de pacht gerust een stuk lager zijn dan bij goede percelen. Ik denk dat de relatienota ook voor meer boeren uitkomst kan gaan bieden. De buitenwacht reageert nu nog vaak sceptisch op beheersovereenkomsten. Men ziet dit nog vaak als een bedreiging of een zwaktebod, maar zie het ook eens als een kans. Het landschap beheren en onderhouden is een taak die boeren

woorde de laatste eigenaresse van het landgoed, Mevrouw van Heeckeren van Wassenaar zelf de Twickelse levensfilosofie. Om deze in het dagelijks leven te realiseren zijn geen wereldvreemde idealisten nodig maar pragmatici die in moeilijke situaties snel moeten kunnen reageren, maar desondanks altijd vanuit wijsheid moeten handelen. Begrip hebben voor de noden van anderen, maar vasthouden aan de hoge idealen. Zie hier de karakterschets, waaraan bestuurders, beheerders en adviseurs van de Stichting moeten voldoen om de waan van de dag te keren.

Landgoedbeheer is een eeuwenoude cultuur. Deze berust op een harmonieuze samenwerking tussen mens en natuur. Hoewel soms forse ingrepen onvermijdelijk zijn, is stabiliteit in handelen het sleutelbegrip. Openstaan voor nieuwe ontwikkelingen is noodzakelijk, maar doorvoeren alleen bij inpasbaarheid van het bestaande erfgoed. Dit is wel iets anders dan de dagelijkse werkelijkheid die ons omringt. Hier zijn dynamiek en vernieuwing momenteel op zichzelfstaande begrippen, nauwelijks meer verankerd in tradities en inzichten die door schade en schande zijn opgedaan.

Wij leven in een zeker opzicht in een dubieuze tijd. Een tijd, waarin op de openbare weg metershoge reclamebiljetten ons toeschreeuwen: "Durf egoïstisch te zijn!. Leer een beest te worden." Ook hier zal de wal het schip wel weer keren. In de tussentijd moet Twickel, sterker dan in meer ingetogen tijdsgewrichten, standhouden en haar taak vervullen. Enerzijds kostbare waarden behoeden tegen hebzucht en ongebreidelde dynamiek. Anderzijds op gepaste momenten de wereld haar schatten tonen en hierdoor begrip te kweken voor haar sterke kanten en eeuwige waarden: kwaliteit en bestendigheid. Het kasteel met zijn strenge, voorname soberheid. De naaldbossen met hun donkere, maar rustgevende eenzaamheid. De oude Saksische boerderijen, die de eenheid van het landgoed bevestigen

door hun zwart-witte **luiken**. De weelderige eikenbossen met hun rijke pracht, **vrucht** van eeuwenlange rijping. Wie zijn zintuigen openstelt, kan op Twickel elke dag van deze waarden kennis nemen, zich hierop bezinnen en zichzelf hierdoor verrijken. **Zo** kan men de waan van de dag weerstaan.

Dr. O. de Bruijn

*Natuurwetenschappelijk Medewerker Twente van de Vereniging Natuurmonumenten.
Tevens ecologisch adviseur van de Stichting Twickel.*

nu al vervullen. Daar mag een beheersvergoeding tegenover staan. Stel je eens voor dat Twickel dat onderhoud en beheer allemaal met hun eigen mensen moest doen.

Welke nieuwe mogelijkheden ziet u voor de pachtbedrijven op Twickel?

Voor streekeigen producten zie ik wel toekomst, maar dan wel op beperkte schaal. Het is een deeloplossing, niet het antwoord op alle problemen. In de afgelopen 25 jaar is gebleken dat de zaak mis loopt als we allemaal hetzelfde willen produceren. Wat meer variatie of diversificatie is een goede zaak en als iemand het kan doen, dan is het Twickel wel. Het is een uitstekende lokatie. Het produkt moet dan wel een duidelijke meerwaarde hebben door de kwaliteit of de produktiewijze; alleen een sticker met "Twickel" erop drukken werkt niet. Ik zeg dus niet dat alle boeren opeens maar iets anders moeten gaan doen, maar voor een aantal zou het iets kunnen zijn. Ondernemerschap zit 'm niet in hoe groot je bent, maar hoe je de kansen benut die op je weg komen.

Het standpunt van Twickel wat betreft recreatie is mij nooit duidelijk geworden. Tussen landschap en recreatie zijn er veel raakvlakken. Wat wil Twickel nu eigenlijk met de recreatie? Je hoort alleen over de nadelige kanten van recreatie. Recreatie kan toch ook kansen bieden? Nu zie je

een aantal campings **aan** de rand van Twickel die profiteren van wat Twickel **te** bieden heeft, terwijl Twickel er geen cent aan **verdiert**. Ik zou er persoonlijk weinig moeite mee hebben als **kamperen** bij de boer met maximaal vijftien standplaatsen op een beperkt aantal erven zou worden toegestaan. Het probleem is dan: waar wel en waar niet, hoe **rem je** de wildgroei af en hoe zit het met de verkeersdrukte? Toch zouden enkele **pachters** die daar iets voor **voelen** op die manier aanvullende inkomsten kunnen verwerven. Daarnaast kan op die manier een brug geslagen worden tussen boer en burger.

Twickel, een oase van rust en ruimte in een steeds meer dynamische en turbulente omgeving. Droombeeld of realiteit? Of wordt de huidige realiteit het droombeeld van de toekomst? Is Twickel in staat de dreigende aanslagen van de boze buitenwereld te doorstaan?

Dat lukt alleen als men partners in die strijd zoekt en vindt. De meer toegankelijke opstelling van Twickel zorgt er bijvoorbeeld voor dat de (Twentse) burgers steeds meer partner worden. De burger realiseert zich in toenemende mate het belang van een dergelijke oase, van deze ecologische waardevolle groene longen om op adem te komen, bij te tanken, in op te gaan en jezelf weer eens te ontdekken. De burgers (en daarmee de publieke opinie) zullen zich als een natuurlijk schild om Twickel gaan opstellen. Volgens de oeroude betekenis van het woord democratie moet de politiek dan wel volgen.

Ook het waterschap mag heden ten dage als een belangrijke partner gezien worden. Met nadruk op heden ten dage. Want ook het waterschap behoorde min of meer tot die boze buitenwereld. Het waterschap leidde het water in gekanaliseerde banen, verlaagde het peil waar het werd gevraagd en loosde het afvalwater rechtstreeks in de beken. De Twickelervaart, gegraven in 1772 is na zijn oor-

spronkelijke scheepvaartfunctie ruim honderd jaar misbruikt als afvoerweg van afvalwater uit de Twentse steden.

Het laatste decennium heeft een omslag in het denken plaatsgevonden. Inmiddels is aan de Twickelervaart een natuurlijke functie toegekend. Recentelijk is het waterpeil verhoogd door de bouw van twee cascadestuwen. Binnenkort wordt het verontreinigde bodemslib verwijderd. Er wordt serieus bekeken of de rioolwaterzuivering in Delden verregaand kan worden verbeterd en/of van de Twickelervaart kan worden afgekoppeld. Met deze maatregelen kan deze watergang na de eeuwwisseling weer aan alle eisen passend bij zijn nieuwe functie voldoen.

In het Woolde wordt een grootschalig retentiegebied aangelegd, waarin overtollig water tijdelijk kan worden opgeslagen. Niet alleen wordt daarmee de verdroging verminderd, ook ontstaat er een fysieke buffer waarmee de oprukkende stad op afstand kan worden gehouden. Andere voorbeelden kunnen aan deze opsomming worden toegevoegd. Er is inmiddels veel dat Twickel en het waterschap aan elkaar bindt. Een dergelijke partner kan een optimistische kijk op de 21^e eeuw versterken.

Ir. P.A.E. van Erkelens

Watergraaf van het waterschap Regge en Dinkel

Rentmeester ir. Albert Schimmelpenninck

Twickel is als organisatie professioneler geworden

Rentmeester ir. A. Schimmelpenninck blikt bij het 650-jarig bestaan van Twickel vooral vooruit. In de afgelopen jaren is het beheer van het landgoed ingrijpend veranderd. Een verandering die zich naar zijn overtuiging verder voort zal zetten. Twickel zal als organisatie verder professionaliseren en moeten anticiperen op de maatschappelijke ontwikkelingen. Het vroegtijdig reageren op veranderingen, het onderhouden van contacten met beleidsmakers en actieve public relations zijn belangrijker geworden dan in het verleden.

Jan Bengevoord

“Dat we nu veel intensiever werken is geen kritiek op onze voorgangers. We leven echter in een andere tijd die andere eisen stelt aan het beheer van een landgoed. In die

zin ben ik ook een produkt van mijn tijd”, aldus Schimmelpenninck.

Als voorbeeld van veranderingen noemt hij het bosbeheer. “Vroeger was dat heel passief. Er werd gehakt en geplant. Nu hebben we een bosbeheerplan, waarin onze visie op het bosbeheer nauwkeurig is vastgelegd. We doen dit op tal van terreinen. Niet alleen omdat we het zelf belangrijk vinden, maar ook omdat subsidiegevers dit van ons eisen”.

Door het nadenken over beleidsontwikkelingen en het maken van plannen met betrekking tot bijvoorbeeld bos, jacht, landbouw en recreatie praten ook meer mensen mee over het landgoedbeleid. “Dit is een grote verandering ten opzichte van het verleden, maar ik ervaar dat niet als storend. We leven nu eenmaal in een tijd waarin veel mensen over zaken meepraten. Ik praat ook graag mee over zaken waarbij ik me betrokken voel”.

Kritiek heeft Schimmelpenninck vooral op het overheidsbeleid. “Er wordt teveel langs elkaar heen gewerkt.

De overlaat van de Oelerbeek naar de Twickelervaart. Foto: A.C. Meyling, ca. 1960.

Neem de boswet. Daarvan ligt de uitvoering primair bij de provincie, maar ook gemeente-ambtenaren zijn erbij betrokken. Kleinere gemeenten met weinig ambtenaren in dienst hebben geen specialisten op het gebied van de boswet. Dat kan ook niet. Maar het is wel frustrerend dat je afhankelijk bent van een ambtenaar die op tijd een aanvraag moet versturen. De decentralisatie heeft soms alleen een hinderlijke tussenstap tot gevolg. Wat mij betreft is de decentralisatie soms te ver doorgeschoten”.

Veel meer dan in het verleden besteden we aandacht aan publiciteit. “We moeten onze boodschap overbrengen aan het publiek. Dat doen we op tal van manieren. Voorlichting en publieksvoorlichting worden steeds belangrijker. Dat vergt ook inzet van het personeel en de vrijwilligers, ook al beseft ik dat omgaan met publiek niet iedereen even gemakkelijk afgaat”.

Voor hemzelf blijft Twickel vol uitdagingen en

verrassingen. “In het **begin** was ik zeer verbaasd over tal van zaken. Het **solicitatie**gesprek op het kasteel was een hele belevenis. **De omgang** met het bestuur is altijd heel bijzonder gebleven. Maar ook het landgoed zit nog vol verrassingen. **Zo was** ik laatst nog op een plek waar een hele vijverpartij **bleek** te liggen. Het gebeurt regelmatig dat je op **plekken** komt waar je nog nooit bent geweest”.

Wat voor **eigenschappen** heeft een goede rentmeester anno 1997 nodig? “In de eerste plaats grote liefde voor het landgoed. **In de tweede** plaats moet je niet denken dat je alle **wijsheid** zelf bezit. Het beheer van het landgoed is zo breed **geworden** dat je moet kunnen terugvallen op **mensen** met kennis van deelgebieden. In de derde plaats **moet** alle aspecten zo evenwichtig mogelijk behandelen. **Het is** niet meer zo als in het verleden dat je aan **bepaalde** deelaspecten, nauwelijks aandacht hoeft te **schenken**”.

Schimmelpenninck **bevestigt** dat hij soms op eieren

Het landgoed Twickel is zonder overdrijven een parel in het Twentse landschap. Het kasteel, de tuinen, de natuur, het landschap en niet te vergeten de landbouw wisselen elkaar op harmonieuze wijze af. Eeuwenlang beheer door opeenvolgende geslachten hebben een cultuurmonument opgeleverd waar Twente trots op mag zijn.

Het landgoed telt nog zo'n 150 agrarische bedrijven. Daarmee neemt de landbouw een belangrijke plaats in op het landgoed. Het is juist de afwisseling natuur, landschap, cultuurhistorie en landbouw die de waarde geeft aan Twickel. Ook voor de komende eeuw zal de aanwezigheid van een gezonde en rendabele landbouw een voorwaarde zijn voor het instandhouden van het unieke landgoedkarakter. Daar ligt voor een belangrijk deel de uitdaging van het stichtingsbestuur om samen met de pachters een goed beleid uit te stippelen om een gezonde landbouw op het landgoed te behouden.

Activiteiten als agrarisch natuurbeheer en vormen van agritoerisme passen mijns inziens uitstekend binnen het geheel van een landgoed. Het kan elkaar versterken. Wellicht liggen er goede kansen voor wat tegenwoordig streekeigenproducten heet (een Goudse 'Twickelaar'?). Maar Twickel-voorzitter G.F. Boreel vraagt terecht in zijn

uitnodigingsbrief voor dit artikel antwoord te geven op de vraag hoe Twickel in de 21e eeuw 'de waan van de dag kan weerstaan'. Ruimte en perspectief bieden aan de landbouw op het landgoed is mijn advies. Agrarisch natuurbeheer, agritoerisme en al die andere vormen van plattelandsvernieuwing kunnen een welkome verbreding zijn van het agrarisch bedrijf en goed passen in de doelstellingen van het landgoed Twickel. Toch zal de basis moeten blijven bestaan uit een economisch gezonde, duurzame eigentijdse landbouw. Ook het landbouwbedrijf op Twickel zal zich aan de veranderende omstandigheden moeten kunnen aanpassen. En de marktomstandigheden zullen zich de komende jaren snel blijven wijzigen.

Besluiten die wereldwijd zijn genomen, de GATT-overeenkomst en de uitkomsten van de komende WTO-onderhandelingen, zijn bepalend voor de aanpassingen voor de landbouw in Europa. Deze uitkomsten hebben ook hun invloed op de boeren van Twickel. Van groot belang voor de boeren op Twickel en voor Twickel zelf, is of zij snel genoeg kunnen inspelen op deze veranderingen. Hier ligt een groot wederzijds belang. Vrijkomende landbouwgrond en productierechten zullen dus moeten worden ingezet voor de versterking van perspectiefvolle landbouwbedrijven. Het door het landgoed in eigen beheer nemen van landbouwgrond kan een gezonde ontwikkeling van de

moet lopen. "Er liggen inderdaad tal van spanningsvelden. Zo is er de bestaande kleinschaligheid van het landschap en de tendens naar verdere schaalvergroting in de landbouw. Het aantal bedrijven loopt terug, terwijl je de landbouw nodig hebt. Dat roept spanningen op. Daarnaast speelt de vraag wat je doet met de boerderijen en andere gebouwen die leeg komen. Hoe voorkom je bijvoorbeeld dat Twickel een soort bungalowpark voor rijken wordt. We willen graag mensen met affiniteit voor het platteland. Misschien moeten we boerenbedrijven wel helpen bij het zoeken naar nieuwe inkomstenbronnen, waardoor we het wegtrekken van autochtone bewoners kunnen voorkomen. Bijvoorbeeld middels inkomsten uit de recreatie door verhuren van kamers aan gasten".

Een ander belangrijk spanningsveld is de planologie. De stad ruikt op en in plattelandsgebieden wordt nieuwe infrastructuur ontwikkeld. "We zullen niet alles kunnen tegenhouden. Wel willen we compensatie. Niet in de vorm van bijvoorbeeld grond elders, maar door verbetering van kwaliteit van het landgoed dat overblijft. Zo zouden we bijvoorbeeld zandwegen willen afsluiten als vorm van compensatie. Daarnaast willen we meepraten over de nieuwe inrichting van de infrastructuur. Dan voorkomen we fouten zoals bij de aanleg van de Deldense rondweg. Die is zeer storend omdat de weg op een dijk is aangelegd, terwijl

een verdiepte aanleg veel overlast had kunnen voorkomen. Dit soort maatregelen zijn achteraf financieel nauwelijks meer haalbaar".

In financieel opzicht maakt de rentmeester zich geen zorgen. "Twickel heeft een divers aantal inkomstenbronnen. Dat maakt ons niet zo kwetsbaar. Wel moeten we inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Vroeger leverde het hout veel op, nu helemaal niets meer. Daarentegen zie we de recreatie op het landgoed enorm toenemen, terwijl dat niets opbrengt. Misschien moeten we in de toekomst wel parkeergeld gaan vragen aan mensen die met de auto naar het landgoed komen. Nee, wandelaars en fietsers willen we beslist geen geld vragen".

Jong leven bij het Meesterhuis in Azelo. Foto: A.C. Meyling, ca. 1960.

Twickel zonder respect voor verleden is wankel

“Eng hè”, zei mijn vrouw toen wij enkele weken geleden, terugreden van een bezoek aan mijn jongste zoon in Enschede en aan het eind van de A35 Almelo binnenkwamen. “Hoe zo eng?” zei ik. “Nou kijk” zei ze, “hier” en ze wees op een stuk terrein dat twee dagen tevoren nog groen was, waar nu bulldozers aan ’t graven waren, om er daarna een volgend bedrijf te bouwen.

Het bedrijfsleven bij monde van de Kamer van Koophandel, pleit bij alle mogelijke gelegenheden voor meer bedrijvigheid in onze regio en krijgt daarbij soms het verwijt, dat zij van Twente één asphaltgebied wil maken, zonder rekening te houden met de natuur. Mensen die deze verwijten maken, weten écht niet waarover zij spreken. Immers, uitgaande van het feit, dat Twente een hoger dan landelijk werkeloosheidscijfer heeft en een gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking, dat lager ligt dan landelijk, doen wij ons best die cijfers positief te beïnvloeden door zoveel mogelijk hoogwaardige arbeidsplaatsen te creëren.

Eén van de tien troeven die Twente heeft om investeerders naar hier te krijgen is het fantastische woon- en leefklimaat in deze regio. Dat wij dat argument niet graag opofferen moge duidelijk zijn. Een doordachte scheiding

pachtbedrijven in de weg staan. Typerend voor landbouwbedrijven in Twente is dat deze vaak bestaan uit een combinatie van rundveehouderij en varkenshouderij.

Inmiddels is de Pachtwet gewijzigd. In de komende jaren zal ook nog moeten blijken of de twee-procents rendementsnorm uit de nieuwe Pachtwet voor de landgoederen landbouw reëel is. Juist in dit gebied wordt de vrije verkeerswaarde van landbouwgrond sterk beïnvloed door niet-agrarische ontwikkelingen en heeft de landbouw op Twickel te maken met extra natuurlijke handicaps. Perceelsvorm en grootte, de waterhuishouding worden sterk beïnvloed door het landgoedkarakter. Daarnaast is de regelgeving op het gebied van ammoniakemissie en depositie zeer belemmerend voor de ontwikkeling van de landbouw.

Graag wens ik het bestuur van de stichting veel wijsheid toe bij het bepalen van de route voor de volgende eeuw ten gunste van dit unieke stukje Twente en zijn bewoners. Ik spreek bij deze de wens uit dat Twickel ook na het 650-jarig bestaan een voorspoedige toekomst tegemoet gaat. Een landgoed, waarin cultuur, natuur en een levensvatbare landbouw perspectief hebben!

H.J. Slijkhuis

Voorzitter Commissie Grondgebruik LTO-Nederland

tussen wonen, werken en recreëren is daarbij uitgangspunt.

De Kamer van Koophandel steunt dan ook van harte de provinciale visie om regionale industrieterreinen de voorkeur te geven, boven willekeurige uitbreiding van gemeentelijke industriegebieden. Als wij die laatste ontwikkeling niet zouden beperken, bestaat het gevaar dat een evenwichtig behoud van de mooie natuur gevaar zou kunnen lopen.

Het behoeft in dit kader geen betoog dat wij een zo belangrijk cultureel erfgoed als Twickel beslist wensen te sparen. Het bedrijfsleven zou zelfs voorop moeten lopen bij bedreigingen te dien aanzien. Immers een toekomst zonder respect voor het verleden, is wankel en daarvoor kiest ondernemend Twente niet.

Ik hoop dat 650 jaar Twickel voldoende eerbied wekt om er nog eeuwen aan toe te voegen.

Drs A.G. van Leersum

Voorzitter Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Twente en Salland

De achtergronden van een historische foto

De foto die bij dit verhaal staat afgedrukt, werd gemaakt op 15 maart 1972 op de brug van kasteel Twickel. Op de voorgrond staat de barones en achter haar een gezelschap van mannen die op dat moment de meest rebelse actiegroep van Overijssel vormden, al zou men dat gezien hun uitdossing niet zeggen. Alleen de overdadige baardgroei van de beide heren links op de foto doet een enigszins deviante levensstijl vermoeden.

Jan Haverkate

Ik was erbij toen deze foto werd gemaakt en bijna alle mensen die erop staan ken ik nog van naam. Helemaal links staat Harry Vrieling, destijds secretaris van de VVV Stad Delden en uitbater van een sigarenmagazijn aan de Langestraat. Naast hem de Almelose Natuurkundeleraar Bak, daarnaast een landbouwer uit Bornerbroek, waarvan ik de naam vergeten ben, en dan de oude heer Ten Voorde, Deldenaar en lid van het plaatselijke IVN.

Vervolgens de heer Soetendal, huismeester van Twickel, en voor hem barones Van Heeckeren van Wassenaer. Boven de barones is nog een stukje hoofd zichtbaar. Dat is het mijne. De volgende man op de foto kwam ook uit Bornerbroek en ook zijn naam weet ik niet meer. Naast hem staat mijn vader, daarnaast landbouwer Harink uit Bornerbroek en achter hem de laatste Bornerbroekse boer van de groep. Het kale mannetje daarnaast is de heer Rodenburg die destijds een manege had in de Paardenshuur tegenover de Kasteelboerderij. Naast Rodenburg staat Dick Semler uit Hengelo, nestor van de Twentse natuurbeschermers, daarnaast mevrouw Soetendal, personeelslid van Twickel. En tenslotte helemaal rechts in die voor hem zo karakteristieke houding, Kees Brunt, rentmeester van Twickel.

Het doel

De achtergrond van dit gezelschap op de brug laat zich aan de hand van de meegevoerde borden gemakkelijk raden. Hier staat de voorloper van de Vereniging Vrienden van Twickel: het actiecomité Spaar Twickel, dat zich in het begin van de jaren zeventig fel verzette tegen de aanleg van de S23 van Bornerbroek naar Delden, en met succes. De foto werd gemaakt op de dag dat de Staten van Overijssel de weg definitief van de kaart streepten en het actiecomité door de barones op het voorplein van het kasteel werd ontvangen.

Ik kijk naar de foto met een mengeling van trots en verbazing. Was dit nu het vreeswekkende actiecomité. De groep was in werkelijkheid een samengeraapt gezelschap. Een paar boeren uit Bornerbroek die de weg over hun akker zouden krijgen, een paar natuurbeschermers die voor

M.A.M.A. van Heeckeren van Wassenaer en de leden van het actiecomité. De

Twickel opkwamen, alsmede een paar verontruste burgers uit de grote steden. Ze hadden elkaar voordien nooit ontmoet en zouden elkaar na de actie in deze samenstelling nooit meer terugzien.

Toch wist dit gezelschap een weg van de kaart te krijgen waarvoor het geld al gefourneerd was en de graafmachines klaarstonden. Met kracht van argumenten had het achteraf gezien heel weinig te maken, geloof ik. Eerder met de geringe ervaring die de overheid destijds had met dit soort oprispingen van volkswoede, want daarvan was in de affaire van de S23 sprake. Er zou een weg dwars door de bossen van Twickel gaan en niemand begreep waarom dat nodig was.

Hoorzitting

De actie tegen de S23 kwam op een ogenblik dat er van enige inspraak van burgers in overheidsplannen nog absoluut geen sprake was. De bewoners van Bornerbroek en Delden kregen de plannen voor de nieuwe weg voor het eerst onder ogen op een hoorzitting die Provinciale Waterstaat in 1970 organiseerde in Bornerbroek. Veel te wijzigen viel er toen al niet meer. Het tracé stond vast en het geld was gereserveerd. Voor de provincie was de hoor-

van dit artikel verschuilt zich achter de barones. Foto: collectie huisarchieftwickel, 1972.

zitting een experiment: het was de eerste keer dat men zo iets deed. De stroom reacties die daarna op gang kwam, is het best te typeren als een verlate inspraakprocedure. Met dit verschil dat de spelregels die later bij inspraakprocedures golden, toen nog niet bestonden, zodat de provincie niet goed wist hoe de volkswoede gekanaliseerd moest worden. De hele openbare meningsvorming en later ook de besluitvorming over de S23 kregen daardoor een geïmprovisiseerd en nogal chaotisch karakter.

In de Provinciale Staten van Overijssel was het in Enschede wonende D66 lid Sol Schuijjer de enige tegenstander van de S23. Binnen en buiten de statenvergadering roerde hij zich ferm. Hij onderhield over de kwestie zelf persoonlijk contact met de minister van verkeer en waterstaat Willem Drees jr. Door de overige statenleden is hem deze rol van buitenparlementair actievoerder niet in dank afgenomen.

Een andere opponent was prof dr Jan Kreiken, sinds 1968 hoogleraar bedrijfskunde aan de Technische Hogeschool Twente. Met Sol Schuijjer, die aan dezelfde instelling was verbonden, had hij regelmatig contact over de zaak. Kreiken woonde in Ambt Delden in de buurt van het nieuwe tracé, hetgeen zijn belangstelling voor het onderwerp verklaarde.

Merkwaardig was dat Kreiken formeel geen enkele partij vertegenwoordigde, maar desondanks op grond van zijn deskundigheid als vervoerseconoom het debat domineerde. Uitsluitend op persoonlijke titel wist hij bij de minister van verkeer en waterstaat en bij het provinciaal bestuur grote invloed te verwerven.

In opstand kwamen verder de boeren in de omgeving van Bornerbroek en andere omwonenden. Zij waren de direct belanghebbenden die gronden moesten afstaan of vreesden anderszins hinder en schade te zullen ondervinden van de weg. En tenslotte was er dan nog het in december 1971 opgerichte actiecomité Spaar Twickel, dat werd bevolkt door verontruste burgers, al dan niet lid van natuurbeschermingsorganisaties.

In een openbare discussie, die zich wegens het ontbreken van officiële spelregels grotendeels via de pers voltrok, probeerden deze groepen de eenzijdige opstelling van de provincie te doorbreken. De actiegroep Spaar Twickel profiteerde daarbij van het feit dat acties tegen nieuwe wegen toentertijd in den lande een nieuw verschijnsel waren, waaraan in de media veel aandacht werd besteed.

Geen S23

Tegelijk met de S23 speelden elders in Nederland soortgelijke affaires rond de aanleg van de autosnelweg bij Amelisweerd in Utrecht en de Leidse Baan door het groene hart van Zuid-Holland. Vooral in Utrecht ging het nogal hard toe tussen actievoerders en overheid. Al was daar in Twente geen sprake van, het bepaalde wel mede het algemene klimaat van verwarring en onzekerheid waarin de kwestie van de S23 begon te kantelen.

Wat verder meehielp, was dat minister Drees de S23 absoluut niet zag zitten. Formeel had hij er helemaal niets mee te maken, het ging immers om een provinciale weg. Maar zijn bemoeienis leidde er mede toe dat ook het provinciaal bestuur begon te aarzelen. Toen de minister tenslotte aanbod de Zuidelijke Bandweg versneld te zullen aanleggen als Overijssel de S23 liet vallen, was de kogel door de kerk.

Onzeker geworden door de verlate informele inspraakronde onder de bevolking en de stellingname van het rijk voelde provinciale staten van Overijssel zich gedwongen om driemaal een besluit te nemen over het aanleggen van de S23. Daarbij tekende zich geleidelijk een meerderheid af tegen de weg die op 15 maart 1972 werd bereikt.

Behalve dat de weg niet doorging, had de actie van het comité Spaar Twickel nog een ander gevolg. Het leidde tot de oprichting van de Vereniging Vrienden van Twickel in september 1972, nu 25 jaar geleden. De vereniging stelde zich als voornaamste taak om het landgoed te verdedigen tegen nieuwe planologische ingrepen van buiten. Toen later ook het bestuur van de Stichting Twickel al te lichtzinnig met de natuurwaarden van het landgoed dreigde om te springen, richtte de vereniging haar pijlen eveneens in die richting.

Maar die tijd is inmiddels voorbij. Veel meer dan vroeger wordt op het landgoed nu een beleid gevoerd dat gericht is op de instandhouding van Twickel als uniek cultuur en natuurmonument. Ik hoop en vertrouw dat stichting en vereniging elkaar ook de komende jaren zullen vinden in een gezamenlijk beleid tegen de nieuwe bedreigingen die op de loer liggen. De landhonger van de grote steden en de noordtak van de Betuwelijn. Twickel is het waard.

“Natuurreservaat en cultuur monument”, staat er in de stichtingsakte, en “historische betekenis bestendigen”, vanzelfsprekende wensen van een afstammeling uit een zeer oud geslacht.

Wat is echter die “Natuur” die gereserveerd moeten worden, natuurgebied?: bos, beek, moeras, ven. Of zijn het de akkeronkruiden, de weidevogels natuur elementen dus in het cultuurlandschap? Of het cultuurlandschap zelf, maar ouderwets extensief beheerd als (blauw)grasland, hei, cultuurbos. Of is het, meer abstract, slechts “Het Leven: alles wat groeit en bloeit en altijd weer boeit”? en niet de aarde zelf, die ook het leven draagt?. En wat is cultuur dan die we willen bestendigen?

De verwarring daarover speelt door in de waan van de dag als het over beheer van het land gaat waar ieder, al of niet eigenaar of beheerder, van Minister tot flierefluiter, zijn of haar zegje wil doen.

Men drukt één en ander uit in leuzen:

“Natuur kan niet zonder boeren”, “Verweven is beter dan scheiden”, “In natuurgebied moet je niets doen”, “Bosbegrazing moet”, “Diversiteit moet”, “Duurzaamheid voor alles”, “Continu aanpassen aan de maatschappelijke evolutie moet”, “Natuurreservaten moe-

ten volledig toegankelijk zijn voor publiek”, “Het publiek dient zo veel mogelijk uit natuurreservaten te worden geweerd”. Negen maal een selectie uit de waan van de dag.

Waan..., niet omdat elk van de negen leuzen niet waar zou kunnen zijn; Wel omdat het allemaal halve waarheden zijn, gevaarlijker dus dan leugens. Voor alle negen leuzen geldt immers dat ze slechts waar kunnen zijn binnen één specifieke Schaal in ruimte en tijd. Dit betekent dat, op een verkeerde schaal toegepast, elk van de negen, geen uitgezonderd, een grove leugen kan zijn. Toegepast in beleid (van Den Haag tot Delden) en beheer leidt dat tot verlies aan natuur en cultuurwaarden.

Een zinnige afweging van beleid vraagt daarnaast ook om een helder begrip over wat natuur en cultuur in essentie is en waarom er waarde aan wordt gehecht. De essentie van het natuurbegrip, in concrete als ook overdrachtelijke zin, is: “het Van Zelf bestaande” en dat per definitie in tegenstelling tot cultuur “het door de Mens Gemaakte (van symfonie tot stoommachine en mest-injector). Het spanningsveld tussen beide tegengestelden is de essentie van het menselijk bestaan, dat gericht is op het bestrijden van de negatieve en het behouden van de positieve aspecten van beide. Zo moet je de Stichtingsakte lezen.

De waardering van de (positieve aspecten van) natuur volgt een scala van materiële tot geestelijke behoeften,

De visie van Vriend van Twickel, Enno Hoekstra

Vriendenkring wordt vereniging van gebruikers

Enno Hoekstra fungeerde in de periode 1989 - 1995 als secretaris, respectievelijk bestuurslid van de vereniging Vrienden van Twickel. Daarvoor zat hij als lid van D 66 in de gemeenteraad van Stad Delden. Hier heeft hij bestuurlijk leren denken en ervaring opgedaan met gemeentelijke procedures. Heel veel profijt heeft hij daarvan bij de vereniging niet gehad. De meeste knelpunten (conflicten met het bestuur van de Stichting Twickel) en aanslagen op het landgoed (aanleg van snelwegen en de 380 KV hoogspanningsleiding) behoorden toen net tot het verleden.

Aafke Brunt

In Hoekstra's bestuurstijd is het ledental enorm toegenomen. Rondom de uit het actiecomité Geen S 23, spaar Twickel voortgekomen vriendenkring, waarvan een harde kern nog steeds heel actief is, groeide een donateurs-

vereniging: “als het niet om een kasteelbezoek gaat, zijn veel leden moeilijk in beweging te krijgen. Natuurbeheer, zoals dat tot voor kort in het heideveld het Boddenbroek plaats vond, komt neer op de inzet van een handjevol harde werkers. Daar staat tegenover dat voor de doelstelling ‘het behoud van Twickel’ een veel grotere achterban is gecreëerd”.

Hiermee is de vereniging naar het idee van Hoekstra op de goede weg. Bij de bedreigingen die op ons afkomen, is het belangrijk om de achterban nog verder uit te breiden en te werken aan een betere spreiding daarvan. Het ledental in Borne is bijvoorbeeld achtergebleven bij dat in Delden en Hengelo.

Volgens Hoekstra krijgt de oorspronkelijke vriendenkring steeds meer het karakter van een belangenvereniging. Door de stedelijke ontwikkelingen wordt de omvang van het buitengebied steeds beperkter; het aantal recreanten daarentegen neemt toe. In de bossen en natuurgebieden van Twickel is de toenemende recreatiedruk goed waar te

De dikke steen bij het erve de Wengel op de Deldeneresch. Foto: A.C. Meyling, ca. 1960.

variërend van lichamelijk (materieel) welzijn tot geestelijke behoeften als schoonheid en ethiek. Daarbij is altijd het “Van Zelf karakter” essentieel: het buiten onze maakmacht liggende. Dit betekent op het materiële als wel het geestelijke vlak, dat je zuinig moet omgaan met datgene wat je zelf niet maken kan. Op het geestelijk vlak speelt daarnaast ook een meer emotioneel ethisch aspect een rol: Respect. “Eerbied voor Natuur is voor vele natuurbeschermers een belangrijke drijfveer, die emotioneel verder gaat dan lekker buiten zijn in het groen, zonder asfalt en beton”.

Eerbied als motief voor natuurbescherming kan men duidelijk maken door de zelfde robuuste term te gebruiken als het internationale verzekeringswezen doet voor schade die niet door menselijke fouten, maar Van Zelf ontstaat, door puur natuurgeweld: “Acts Of God”. Met deze term dekt de Verzekeraar zich materieel in tegen claims omtrent natuurrampen, want die behoeven bij wet niet vergoed te worden. Wat is er tegen om ook de positieve aspecten van het Van Zelf ontstaande, “Acts of God” te noemen? Maar dan juist ter verdediging van de Geestelijke behoeften van de mens om eerbied te betuigen aan wat hij zelf niet Maken kan. De laatste Baronesse van Twickel zal het zo vast wel bedoeld hebben.

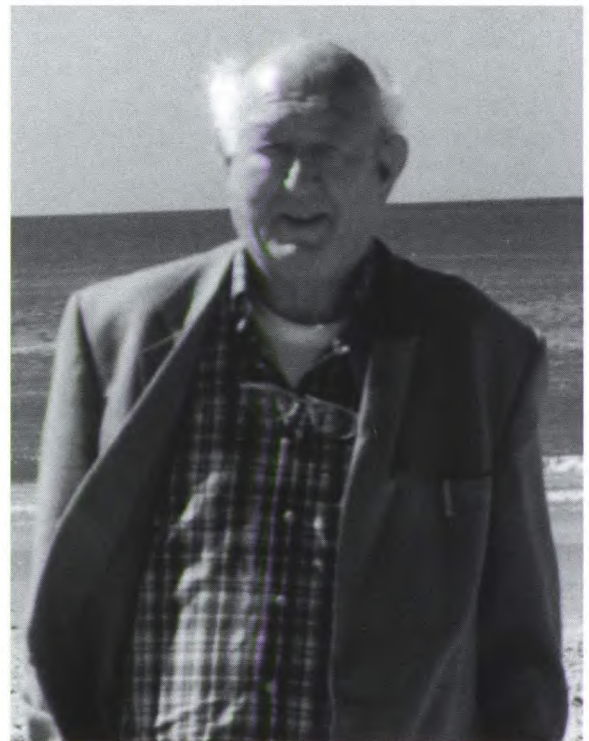
Ook wat cultuur “Acts Of Man” betreft willen we het goede, mooie, positieve, overgeleverd uit oude tijden bewaren. We schrijven dat dan wel als Cultuur. Het slechte en lelijke mag vergeten worden en vergaan.

In dit land is nauwelijks een stuk waar alleen pure natuur als positieve “Act of God” meer is. “Het paradijs is verloren”. Daarom geldt wat natuurgebieden betreft, hoe puurder (hoe minder “Act of man”) hoe zeldzamer en dus ook waardevoller. Maar cultuur, Cultuur, en natuur kunnen ook een integratie aangaan, die in bepaalde gevallen op een bepaalde schaal voor beide (in beginsel tegengestelden) tolereerbaar is, ja zelfs eigen hoge waarde bezit. Ja die op

nemen. De belangen van de ‘Vrienden’, waarvan velen te beschouwen zijn als ‘gebruikers van Twickel’ dreigen hiermee geschaad te worden.

Hoekstra meent dat het een goede zaak zou zijn om het aantal gebieden dat onder de Natuurschoonwet valt uit te breiden en hierin uitsluitend toegang te verlenen op vertoon van een door de vereniging Vrienden van Twickel te verstrekken wandelkaart. Vrienden en Stichting zullen meer moeten doen om het landgoed te ontlasten. Zo is de snelheidsbeperking op de weg Delden-Borne naar 60 km geen voldoende oplossing. Voor doorgaand verkeer moet de weg gewoon dicht. Daarnaast moet het sluipverkeer in de buurtschap Azelo worden aangepakt.

Het beteugelen van het verkeer is een oud thema, waarover in de toekomst nog de nodige discussie en strijd in het verschiet ligt. En juist dan is adhesie van een omvangrijke achterban onontbeerlijk.

Enno Hoekstra. Foto: privébezit E. Hoekstra.

Een bijdrage aan het jubileum nummer van zeshonderdvijftig jaar Twickel moet beginnen met het uitspreken van een eerbiedige gelukwens. Als voorzitter van de Federatie Particulier Grondbezit, betuig ik namens alle leden en met name de leden die landgoederen bezitten, onze diepe bewondering en waardering over de monumentale wijze waarop Twickel het goede landgoedbeheer door de eeuwen heen heeft ten toon gespreid. Twickel vervult een voorbeeldfunctie voor alle particuliere eigenaren.

Het meest kenmerkende van particulier beheer ligt naar mijn mening in de wijze waarop van geslacht op geslacht, generatie na generatie, het beheer en daarin de zorg, de liefde en de vreugde wordt overgedragen. Anders dan bij andere categorieën eigenaren is het criterium voor een goed particulier beheer meer gelegen in de vraag wat het voorgeslacht, de vorige eigenaren en beheerders van het huidige beheer zouden vinden, dan de vraag wat "men" er van vindt. Het is niet altijd vanzelfsprekend dat het oordeel van het verleden in evenwicht is met het oordeel van de "men" van nu.

Dit geeft het spanningsveld aan waar het huidige beheer voor gesteld staat. De vorige generaties hoefden geen reke-

ning en verantwoording af te leggen over het beheer anders dan aan zichzelf. Voor hen gold: "wat goed is voor Twickel, is goed en welbested, en dus ook goed voor mij". Op basis van deze grondgedachte is door veel opeenvolgende eigenaren heel veel geofferd en geïnvesteerd. Inspanningen die tot gevolg hadden dat de landgoedeigenaar vaak tot het uiterste van zijn financiële mogelijkheden ging. Daarbij mocht het vermogen -Twickel- niet aangetast worden. Doordat een buitenstaander, en dat was eigenlijk in die tijd iedereen, weinig of geen zicht had op dat beheer, werd elk vraagteken over dat beheer vaak een directe en per definitie onvoldoende gefundeerde kritiek op de persoon van de eigenaar. Deze werd in de verdedigingslinie gedrongen waar hij, zonder al zijn motieven op tafel te leggen, inclusief zijn financiën, vaak moeilijk uit kwam.

Wij leven nu in een tijd die een aantal zeer positieve aspecten voor het particuliere beheer met zich mee brengt. Ik noem in willekeurige volgorde:

Er is veel interesse en aandacht voor de geschiedenis, cultuur en natuur.

Er is veel waardering en begrip voor de betrokkenheid die samenhangt met het particuliere beheer.

In samenhang met het vorige bestaat sterk de behoefte over de schouders van de beheerders mee te kijken over

vervolg van pag. 15

een bepaalde Schaal van ruimte en tijd, een voorwaarde kunnen zijn om elementen uit het "verloren paradijs" te kunnen bewaren.

Twickel is, met zijn duizenden hectaren, een klein universum waar cultuur (landbouw), natuur, en Kultuur eeuwen samen zijn gegaan, dan weer meer, dan weer minder, gestoord of ook juist gestuurd door de waan van de dag.

Voor het Twickel-universum geldt (als voor alle schaalniveaus van ecotoop tot Gaia) de landschapsecologische wet, die leert dat de hoofdfactoren, Bodem (inclusief geologie en morfologie), Water, Vegetatie, Fauna en Mens een zekere autonome integratie vertonen, strevend naar evenwicht. Zo is Twickel ons overgeleverd, al veranderend, niettemin zich zelf blijvend, van uit de middeleeuwen. Hoe klein ook vergeleken met Gaia als geheel, ook binnen Twickel is er niet slechts één schaal waar op de negen leuzen op waarheid getoetst kunnen.

Zo zijn ook hier fijnzinnige natuur-elementen allergisch ten opzichte van de mens (onder meer "de boer" via zijn mechanische en chemische ingrepen) en dus zekere op de schaal van de akker- en weidepercelen niet te verweven. Dit in tegenstelling tot robuuste cultuurvolgers als onkruid

en weidevogels, al kan de moderne techniek ook die intussen aan en wordt dat zelfs door de huidige economie vereist. Binnen het land-oecosysteem is de factor mens, in vergelijking met vroeger tijden, buiten proporties in macht toegenomen. Daarom zijn de natuurkrachten veel minder bij machte om, zoals vroeger, tegenwicht te bieden.

Wil men toch een harmonisch samen gaan van natuur en Kultuur, als in de Stichtingsakte bedongen, dan zal de landgoedbeheerder op de juiste schaal in ruimte en tijd, de elementen in het landschap (de levende zowel als de niet levende) de gelegenheid moeten bieden tot (Zelf-)ontplooiing, soms verweven, soms gescheiden al naar de aard en schaal van de betrokken elementen en (sub-)systemen. Dat vereist meer dan instinctmatig (=natuurlijk) of traditioneel handelen, maar hoge inventiviteit, Kultuur dus. Dat inventieve tegenwicht geven tegen korte-termijn-economisch gericht handelen heet natuurbescherming.

Hier ligt DE uitdaging aan onze historische landgoederen, Twickel voorop: natuur bescherming als hoge vorm van Kultuur.

Prof. Dr. I.S. Zonneveld

Oud hoogleraar vegetatiekunde Internationaal Instituut ITC Enschede

wat hij doet en met name ook niet doet.

Voor het eerst sinds lange tijd van verwaarlozing van de particuliere belangen zijn Rijk en Provincie weer bereid het principe van de gelijkheid toe te passen. Het slaan op de trom van de gelijke monniken, gelijke kappen heeft geholpen.

De landgoedeigenaren staan nu voor de niet zo eenvoudige taak deze vier punten te integreren in hun beleid. Zij moeten een beheer voeren, zonder daarbij de beheerslijn van het verleden op onnatuurlijke wijze te veranderen en te verbreken en zonder dat enkele van de basisprincipes van particulier beheer, te weten sober en economisch beheer, overboord te zetten.

De toenemende maatschappelijke verantwoordelijkheid die het beheer van een stukje Nederland met zich brengt, vraagt het zorgvuldig omgaan met al degenen die het bezit, wat zij ook best een beetje hun eigen bezit mogen noemen, een warm hart toe dragen. Gelukkig staat de eigenaar er niet meer alleen voor. Ter voorkoming van het gevaar dat dat warme hart onttaardt in een knellende wurg-greep, moeten de verantwoordelijkheden voor planvorming, uitvoering en beheer goed van elkaar gescheiden worden gehouden. Een collectief beheer, hoe mooi het ook moge klinken, heeft vrijwel nergens tot iets goeds geleid.

Onder bepaalde, van te voren vast te leggen randvoorwaarden, is het zeer wel mogelijk een brede kring van belangstellenden bij het op te stellen beheersplan te betrekken. Het aardige van een dergelijke samenspraak is mijns inziens dat gebruik kan worden gemaakt van deskundigheden die op deze manier tot hun recht komen.

Tot de randvoorwaarden die behoren te zijn overeengekomen c.q. vastgelegd, voordat met planvorming kan worden begonnen, behoren minimaal de financiële haalbaarheid, de mogelijke conflicten of breuken met de beheerslijn van het verleden en een breed maatschappelijk draagvlak.

Landgoed beheer mag niet leiden tot een nastreven van misschien goed bedoeld hobbyisme. De uitdaging voor de beheerders van nu ligt in de vertaling van de mogelijkheden van deze tijd. Deze huidige situatie die voor particulier eigendom veel nieuwe en aantrekkelijke perspectieven biedt, is waar degenen die verantwoordelijkheid voor Twickel dragen de komende eeuw mee zullen ingaan. De Federatie waar Twickel lid van is, zal met veel interesse, en waar nodig steun, de ongetwijfeld rijke toekomst van Twickel blijven volgen.

Mr. O.W.A. baron Van Verschuer

Voorzitter Federatie Particulier Grondbezit

Foto: A.C. Meyling, ca. 1960.

Bloeit en groei in de Moestuin. Foto: D. Bekkers, Delden.

Expositie

De Dandy

Al in het midden van de 18e eeuw was het woord 'dandy' een begrip voor een man die bijzondere aandacht aan zijn kleding besteedde. De eerste dandy die grote furo-

R.F. van Heeckeren van Wassenaer. Foto: Erich Sellin & Co. Berlijn.

re maakte was George ('Beau') Brummell (1778 - 1840), de vertrouweling van de Engelse kroonprins, de latere koning George IV. In 1816 week de door schulden overladen Beau Brummell uit naar Frankrijk. Hier zette hij, niet in het minst uit het veld geslagen, zijn levenswijze op royale wijze voort. Hij werd bewonderd en nagevolgd.

De dandy zoals Brummell hem gestalte gaf, was een complex verschijnsel: traditioneel en tegelijk revolutionair, origineel én conformistisch. Een van Brummells tegenstrijdigheden was dat hij onopvallend gekleed wilde gaan, terwijl hij zich tegelijk wilde distingueren door een uitmuntend goede smaak.

In de periode 1830 - 1850 beleefde het dandyïsme in Frankrijk een hoogtepunt. Om aan de wensen van hun klanten te voldoen boden de kleermakers in Parijs een omvangrijk assortiment aan vesten, overhemden, dassen en avondkleding.

De heer van Twickel, J.D.C. van Heeckeren, die na zijn huwelijk in 1831 met gravin Van Wassenaer Obdam regelmatig naar Parijs reisde om daar inkopen te doen heeft zich hier een uitgebreide garderobe laten aanmeten. Een tweetal van de aangeschafte kledingstukken en een heren reisenecessaire zijn te zien op de tentoonstelling De Dandy in het museum Het Paleis in Den Haag.

De tentoonstelling behandelt het fenomeen de dandy, zoals dit bestond in de 19e en het begin van de 20e eeuw. Het verschijnsel wordt aanschouwelijk gemaakt met modeprenten en schilderijen en foto's van bekende dandy's, zoals de al genoemde Brummell, Oscar Wilde en Louis Couperus.

De kern van de expositie bestaat uit de kostuums van Heeckerens jongste zoon, R.F. van Heeckeren van Wassenaer, een dandy in de zin van Brummel, een zeer smaakvol maar toch ingehouden geklede gentleman met een luxueuze levensstijl, maar beslist geen modegek. Het centrum van de mode was in zijn tijd verplaatst naar Londen, en daar kocht de baron ruimschoots in. Zo blijkt uit een rekening van de firma Bowring & Arundel & Co. dat hij tussen augustus en december 1887 onder meer 48 overhemden, 36 kragen, 24 witte en 6 zwarte avondstrikken, 12 zwarte en 6 witte sjaals had gekocht.

De Dandy; Mode kunst en literatuur is tot en met 31 augustus te zien in het museum Het Paleis aan het Voorhout in Den Haag. Openingstijden: di. t/m zo. 11.00 - 17.00 uur.

Concert

Mozart op het kasteel

Op 30 augustus a.s. vindt in het kader van het jubileum 650 jaar Twickel een openluchtconcert plaats op het voo-plein van kasteel Twickel. De organisatie is een samenwerkingsproject tussen de Stichting Mansions of Music en de Stichting Twickel. Uitvoerenden zijn het Orkest van het Oosten onder leiding van Jaap van Zweden, en de sopraan Roberta Alexander en de bas Lieuwe Visser, die samen met jong talent aria's uit verschillende opera's zingen.

Het concert begint om 20.30 uur. Voorafgaand zijn de

tuinen van Twickel vanaf 17.00 opengesteld voor toehoorders die willen picknicken. Picknickmanden voor twee personen moeten dan wel van te voren worden besteld. De inhoud van de goedgevulde manden is samengesteld uit landgoedproducten.

Kaarten voor het concert en de picknick zijn verkrijgbaar bij de VVV's in Enschede, Delden, Almelo, Hengelo en Oldenzaal. De kosten bedragen f 25,- per persoon voor het concert en f 60,- voor een picknickmand en toegang tot de tuinen voor twee personen.

Oproep landgoed produkten

De Stichting Twickel stelt al enkele jaren kerstpakketten samen; deze zijn bestemd voor personeel, oud personeel en vrijwilligers die actief zijn in en rond het kasteel. in

Waterballet in de Rotstuin. Foto: D. Bekkers, Delden.

totaal gaat het om 150 pakketten. Voor het komende kerstfeest willen we het pakket zoveel mogelijk samenstellen uit produkten die op het landgoed geproduceerd worden. Hierbij zijn vele mogelijkheden denkbaar. Wél moeten de produkten enigszins houdbaar zijn en in voldoende aantallen geleverd kunnen worden. We roepen pachters en andere bewoners op met voorstellen te komen.

Voor nadere informatie en kan men zich wenden tot de dames Morsink en Van Rijn van het secretariaat van de Stichting Twickel, tel. 074 - 376 1309.

Expositie

Henri Evers

Naar aanleiding van de plaatsing op de Rijksmonumentenlijst van het Rotterdamse stadhuis (1913 - 1920) en het eeuwfeest van de Remonstrantse kerk in Rotterdam organiseerde het Nederlands Architectuur Instituut een tentoonstelling over de architect Henri Evers (1855 - 1929). Deze architect was een belangrijk vertegenwoordiger van het zogenaamde academisme. Hij werd opgeleid in de academische traditie van de academie in Antwerpen.

De academische ontwerpmethodode, gebaseerd op een streng formeel georganiseerde plattegrond en een historiserende vormgeving is ontwikkeld aan de Parijse Ecole des Beaux Arts, en verbreide zich via de academies over heel Europa. Via zijn onderwijsactiviteiten in Rotterdam en vooral in Delft, waar hij in 1902 werd benoemd tot hoogleraar, zorgde Evers voor een academische impuls in de moderne Nederlandse architectuur.

Evers realiseerde op Twickel in 1881 zijn eerste werk, de jachtboerderij Wanink op de Deldeneresch. Deze boerderij is onlangs tot monument verklaard -zie elders in dit nummer-. De bouwtekeningen voor het Wanink zijn in het archief van Twickel bewaard gebleven. Eén ervan vormt het beginpunt van de tentoonstelling.

Henri Evers (1855 - 1929) Bouwmeester van het Rotterdamse Raadhuis is tot en met 14 september te zien in het Nederlands Architectuurinstituut, Museumpark 25, Rotterdam. Openingstijden: di. t/m za. 10.00 - 17.00 uur, zo. 11.00 - 17.00 uur.

Vorige nummers Twickelblad

Het secretariaat van de Stichting Twickel krijgt regelmatig telefoontjes van lezers, die hun verzameling Twickelbladen willen completeren. Helaas kunnen wij niet aan alle vragen voldoen, een aantal exemplaren, met name het eerste nummer, is niet meer voorradig. Vandaar deze poging tot bemiddeling: vrienden van Twickel, die vorige nummers willen doorgeven aan nieuwe leden, kunnen een oproep plaatsen in dit blad. De inhoud van de voorgaande nummers is te raadplegen op Internet <http://www.obd.nl/instel/twickel/twickelb.htm>. Voor nadere informatie en kan men zich wenden tot de dames Morsink en Van Rijn van het secretariaat van de Stichting Twickel, tel. 074 - 376 1309.

Geschenk aan 650-jarig Twickel

Wie zich op dinsdagmiddag 13 mei in de buurt bevond van de vijvers "de Lepel en de Vork" aan de Twickelerlaan heeft kunnen genieten van een spectaculair gebeuren. Het betrof hier het rechtzetten van de Dikke Steen. Volgens het inschrift is deze steen in 1845 met twaalf paarden vanuit Azelo naar de huidige plaats gebracht. In de loop der tijd was deze steen echter verzakt waardoor deze niet echt goed meer tot haar recht kwam. De Vereniging Vrienden van Twickel heeft in het kader van de viering van 650 jaar Twickel aangeboden deze steen weer recht te zetten.

Om te voorkomen dat de steen opnieuw verzakt is nu een fundament van gebroken puin aangebracht, waarop de steen in haar oorspronkelijke stand is geplaatst. De voor deze werkzaamheden benodigde mensen en machines zijn belangeloos door de firma's Gerwers uit Tilligte en Bruins & Kwast uit Markelo ter beschikking gesteld. Om een indruk te geven van de capaciteit van de kraan: het hijsver-

mogen bedraagt 70 ton (het gewicht van 70 auto's) en het vermogen van de motor 400 pk. Dit is heel wat meer dan de twaalf paardekrachten, die het gevaarte in 1845 naar deze plaats brachten!

Ondanks de geweldige capaciteiten, zowel van het materiaal, als van de betrokken machinisten, was het toch nog een heel karwei, dat in totaal meer dan twee uur in beslag nam. Maar toen stond de Dikke Steen die acht en een halve ton bleek te wegen, weer in volle pracht op dit mooie stukje Twickel.

Alle hulde aan de betrokkenen die ondanks enkele tegenvallers in alle rust de werkzaamheden tot een goed einde wisten te brengen. Dit rechtzetten van de steen, een tweetal nieuwe eikenhouten banken bij deze steen zijn op 19 mei, Tweede Pinksterdag, door de Vrienden van Twickel aan Twickel aangeboden.

Henk van Beem

*Andere paardekracht dan die in 1845.
Foto: G. van Zeven, Delden.*

*Andere paardekracht dan die in 1845.
Foto: G. van Zeven, Delden.*

De Wassenaernaam aan een schip te geven...

Op de tentoonstelling *De lelijke tijd* in het Rijksmuseum in Amsterdam, die plaatsvond in de winter van 1995-1996 werd een voorwerp getoond, dat werd aangeduid als een Monument (voor) Admiraal Van Wassenaer. Het is echter zonder twijfel een zogenaamd "pièce de milieu", bedoeld om te dienen als middenstuk van een feestelijke tafel. Het herinnert aan zes zee-officieren uit de oude Hollandse familie Van Wassenaer. De opdrachtgevers waren Otto baron van Wassenaer van Catwijk en diens zes zoons. Zij schonken het in 1857 ter gelegenheid van de eerste indienststelling van het fregat met stoomvermogen Zr.Ms. Admiraal Van Wassenaer.

Bekroning van het tafelstuk Monument Admiraal Van Wassenaer door Johannes Mattheus van Kempen, Utrecht, 1857.

In de jaren zeventig verkeerde het stuk in slechte staat. Het werd gerestaureerd door een medewerker van de Koninklijke Marine in Den Helder, waar het stuk sindsdien wordt tentoongesteld.

Degenen die op het "Monument" worden herdacht zijn, in chronologische volgorde:

Arend van Duivenvoorde, aanvoerder der watergeuzen
Johan van Duivenvoorde, luitenant-admiraal
Jacob van Wassenaer Obdam, luitenant admiraal
Willem Lodewijk van Wassenaer, kapitein
Jan Gerrit van Wassenaer, luitenant-admiraal
Wilhelm van Wassenaer, luitenant-admiraal

Hierbij ontbreekt merkwaardig genoeg de naam van Jacob van Duivenvoorde, zich later noemende Van Wassenaer (1574-1623). Hij was de vader van Jacob van Wassenaer Obdam. Van het zestal is thans nog de bekendste luitenant-admiraal Jacob van Wassenaer Obdam (1610-1665).

Deze kolonel der ruitery, die in 1653 opperbevelhebber werd van een grote oorlogsvloot heeft bepaald geen schitterende reputatie nagelaten. Hij sneuvelde in de slag bij Lowestoft in 1665. Waar hij in de literatuur ter sprake komt wordt vaak de uitspraak van Tjerk Hiddes geciteerd, die enkele dagen na het sneuvelen van de Van Wasenaer schreef: "Vooreerst heeft Godt Almachtig ons opperhoofd de kennis benomen of nooit gegeven". Het schijnt deze admiraal vooral aan "kennis" te hebben ontbroken. Wel heeft hij blijk gegeven van persoonlijke moed en van inzicht in organisatorische kwesties. Hij is zeker niet de meest briljante vlootvoogd die de familie Van Wassenaer aan het vaderland heeft geleverd.

Toch had Marie Cornélie van Wassenaer Obdam, vrouw van Twickel, vrijwel zeker vooral hem op het oog toen zij op 25 mei 1841 tijdens een ontvangst voor de Franse prins De Joinville aan koning Willem II voorstelde "de Wassenaernaam aan een schip te geven".

In ieder geval wordt zijn nagedachtenis op Twickel nog steeds in ere gehouden. Hier hangen zijn portretten en een copie van zijn grafbeeld siert de benedengalerij. In de wapenkamer worden zijn laarzen bewaard. Het zijn onmiskenbaar ruiterslaarzen: hoog, stijf en van sporen voorzien. Zij herinneren aan een periode in het leven van Van Wassenaer, waarin deze veel gelukkiger is geweest dan in de tijd waarin hij belast was met een functie die boven zijn krachten ging.

Hoe hij die laatste periode beleefd heeft, weten we uit de woorden die hij enkele dagen voor Lowestoft sprak: "Hij wasser in en moester me deur".

Ph.M. Bosscher.

Het artikel is ontleend aan het *Marineblad*, orgaan van de Koninklijke Vereniging van Marine Officieren.

Literatuur

R. Baarsen, *De lelijke tijd. Pronkstukken van Nederlandse interieurkunst 1835-1895*, Amsterdam, 1995.

Behoud Woolde en Zenderen

Tijdens een hoorzitting van Provinciale Staten van Overijssel op 23 juni j.l. heeft rentmeester Schimmelpenninck de bezwaren van de Stichting Twickel tegen het Streekplan Stadsgebied Twente toegelicht. Het plan geeft ruimte voor het verder oprukken van de bebouwing van Hengelo en Borne in noord-westelijke richting.

De rentmeester betoogde dat sinds de oprichting van de Stichting Twickel in 1953 verschillende aanslagen op het landgoed zijn gedaan, zoals de aanleg van de A1 en A35.

Ook zijn er percelen verkocht voor woningbouw en dergelijke; meestal ging het hier om losliggende percelen. Nooit heeft dit echter zo'n omvang aangenomen als nu dreigt te gebeuren. Twee aanzienlijke delen van het landgoed worden vogelvrij verklaard voor gemeentelijke uitbreidingsplannen.

Het gaat om twee buurtschappen: Woolde bij Hengelo en Zenderen bij Borne.

Samen beslaan zij zo'n 300 ha landgoed waarop achttien historische Twickelboerderijen. Door het gave Twentse landschap vormen zij onmisbare en onvervangbare delen van het landgoed. Wanneer de stedelijke bebouwing zich uitbreidt tot aan de nu aangegeven rode lijnen, raken de gebieden sterk versnipperd. Hierdoor blijft van de huidige waardevolle landschappen weinig over. Ook vanuit het belang van de stedelijke bevolking geredeneerd is dit een groot verlies.

In het ambtelijk advies dat naar aanleiding van de bezwaren van Twickel is uitgebracht staat het volgende: "De provincie is van mening dat door eventuele woningbouw en aanleg van bedrijventerrein tot aan de getrokken rode lijn ten westen van Borne en Hengelo het landgoed Twickel niet wezenlijk wordt aangetast. Met de getrokken rode lijn wordt namelijk het grootste en meest waardevolle deel van dit gebied gevrijwaard van verstedelijking".

Dit is een treffende beschrijving van de zogenaamde Salami politiek. Men moet zich hierbij realiseren dat dit plan zich slechts richt op het jaar 2010. Als we in dit tempo doorgaan, staan we in de tweede helft van de volgende

De Woolderbeek. Foto: A.H. Schimmelpenninck.

eeuw voor de ophaalbrug van Twickel en dan nog kunnen we zeggen dat "het grootste en meest waardevolle deel van dit gebied gevrijwaard is van verstedelijking".

Verder staat er in het ambtelijk advies: "Overigens merken wij op dat de rode lijn ten westen van Borne en Hengelo zo is getrokken dat de gemeenten ruimte wordt gelaten een eigen afweging te maken in de bestemmingsplanprocedure tot in hoeverre verstedelijking plaatsvindt en daarmee aan kunnen geven in hoeverre zij het landgoed Twickel in zijn geheel willen behouden".

Hier legt de provincie de verantwoordelijkheid voor het behoud van het landgoed Twickel bij de diverse gemeenten. Het landgoed ligt echter in zes gemeenten. Is het dan niet juist een provinciale verantwoordelijkheid? Beseft de provincie eigenlijk wel welke waarde het landgoed Twickel heeft?

Het blijft natuurlijk de vraag in welke richting de stad zich dan moet ontwikkelen. Wellicht is dit niet de juiste plaats om hier verder op in te gaan. Er zijn echter geluiden uit de milieuhoek dat er wel degelijk andere mogelijkheden zijn. Overigens is de bescherming van gebieden als Woolde en Zenderen beter gewaarborgd dan gelijkwaardige gebieden elders; juist omdat zij tot een landgoed behoren. Een extra reden om deze gebieden met rust te laten.

A.H. Schimmelpenninck

Agenda

24 augustus

Moestuindag. Presentatie van oude groente- en fruitrassen, bijzondere en zeldzame vaste planten en bloembindwerk. theetuin, verkoop van marmelade en andere producten van het landgoed Twickel. Tevens toegang tot de kasteeltuinen. Geopend van 11.00 - 16.00 uur. Toegangsprijs F 7,50, kinderen tot 12 jaar gratis.

30 augustus

Openluchtconcert in het kader van het jubileum Twickel 650 jaar. Zie voor uitgebreide informatie de aankondiging 'Mozart op het kasteel'

6 en 13 september

Herfstschoningsdagen op het heideterrein aan het Kerkeveldervoetpad. Verzamelen 's morgens om 9.00 uur bij het kruispunt Annink Pot in Beckum.

19 september

Kasteelbezoek vereniging Vrienden van Twickel. De leden ontvangen een schriftelijke uitnodiging.

tot 24 oktober

De jubileumexpositie Op bezoek bij de erfdochter van Twickel is voor de rest van het seizoen ondergebracht in de theeschenkerij in de Orangerie. Bezoekers aan de tuinen van Twickel kunnen er terecht op werkdagen van 11.00 - 16.30 uur.

*De jubileumdagen 650 jaar Twickel trokken een groot aantal belangstellenden. Vooral de eerste op dag op 25 mei was een enorme publiekstrekker. De tuinen van Twickel trokken 1900 bezoekers. In de houtzaagmolen, de bossen en bij de demonstraties met roofvogels was de belangstelling nog veel groter. Ook de agrarische dag was een groot succes. De open dag in Dieren ondervond veel hinder van het slechte weer. Dit was jammer, vooral omdat de organisatoren zich enorm hadden ingezet en -er tot vreugde van vele kinderen- niet voor terug deinsden een theatergroep in te schakelen.
Foto's: M. Hermanussen.*

